

Література:

1. Ахренова Н. А. Лингвистические особенности микроблогов. *Альманах современной науки и образования*. Тамбов : Грамота, 2011. № 9 (52). С. 199–122.
2. Вкусно с Татьяной Литвиновой. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=WiokzrXWCас> (дата звернення: 20.07.2022).
3. Євген Клопотенко. URL: <https://www.youtube.com/c/levgenKlopotenko> (дата звернення: 20.07.2022).
4. Колокольцева Т. Н. Разговорная речь и разговорный стиль Интернет-эпохи. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2016. № 8. С. 102–108.
5. Кухня Люлько. URL: <http://surl.li/cmrlf> (дата звернення: 20.07.2022).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-3>

INTERNET MEMES AS SPECIAL FORMS OF COMMUNICATION DURING WAR-TIME

ІНТЕРНЕТ-МЕМИ ЯК ОСОБЛИВІ ФОРМИ КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Demydenko H. H.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Ukrainian
language department
Kryvyi Rih State
Pedagogical University
Kryvyi Rih,
Dnipropetrovsk region, Ukraine*

Демиденко Г. Г.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
української мови
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область, Україна*

У часи глобальних соціально-економічних, політичних, культурно-ідеологічних змін, з руйнуванням загальної архітектури миру й безпеки постають нові форми взаємодії людей, розвиваються й нові засоби вербальної комунікації. Мова зазнає помітних змін, відображаючи нову для суспільства ситуацію емоційно-насиченими, експресивними засобами. Зокрема вербалізація національної картини світу

в період важких воєнних дій на території України сприяла «еволюції» такого інформаційного й культурного явища як мем.

Закріплюючи реакцію носіїв мови на актуальні події війни, мему стають маркерами сучасної інформаційної культури. У часи миттєвого поширення та надлегкої доступності інформації все більш нагальним стає дослідження мему – інформаційного реплікатора, мовної і культурної одиниці, яка здатна необмежено відтворюватися в сучасному інтернет-середовищі [1, с. 375]. Інтернет-мему на сьогодні становлять інтерес як засоби впливу на свідомість лінгвоносіїв, їхнє мислення, творчі здібності й, особливо, на формування колективної думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на те, що мему, їхній комунікативний потенціал уже ставали об'єктом окремих наукових розвідок у сучасній лінгвістиці, про що свідчать праці О. Дзюбіної, М. Жулінської, Н. Смоляр, Т. Храбан, Я. Чаплак, О. Чернікової, Г. Чуйко й інших науковців.

Водночас посилену увагу до зазначеної проблеми можна пояснити тим, що такі новітні засоби інформаційного впливу дедалі інтенсивніше побутують у масовій свідомості українців у воєнних реаліях і потребують ґрунтовного вивчення в українському мовознавстві, на основі українськомовного фактичного матеріалу особливо з урахуванням етнопсихічних, культурних, соціологічних, історичних аспектів.

Мемом прийнято вважати будь-яку ідею, символ, манеру або образ, який свідомо чи несвідомо передається від людини до людини через мову, міміку, жести, відео тощо. В інформаційному суспільстві засилили мемів, які активно функціонують у блогах, чатах, на форумах, у рекламі, на телебаченні, у мовленні мільйонів людей, стало прихованим фактором формування громадської думки, тобто соціально-культурним явищем, яке впливає на формування суспільства [2, с. 117]. Водночас мем, що поширюється під час війни, очевидно, матиме виразні комунікативні цілі, які накладаються на вже сформовану суспільну думку, спільний національний наратив про знищення ворога, ненависть до загарбників, оцінку дій влади, військових, цивільних у складних емоційно-психологічних, матеріально-побутових умовах.

Дослідник мови інтернету С. Чемеркін зазначає, що основною ознакою мему є відтворюваність, єдність компонентів, їхня неподільність і цілісність, яка створює вислів, зворот, текст. Більшість текстових інтернет-мемів – це слова, словосполучення або речення, які мають граматичні ознаки звороту, однак в інтернет-комунікації трапляються й текстові інтернет-мему, більші за обсягом [3, с. 113].

Отже, зробимо окремий коментар: певна стійкість структури вербального мема, відтворюваність лінгвоодиниці та цілісність її значення, які не формуються із суми значень окремих компонентів, дають змогу зіставити мем із фразеологізмом. Однак варто й зауважити, що фразеологізація мемів, як завершальний етап їх формування й фіксації у мовній системі, не може бути однозначною й безапеляційною.

Дослідниця О. Чернікова розподіляє мему на три типи: вербальний (слово, словосполучення, речення), невербальний (візуальний, аудіальний, жестовий), комплексний (вербально-візуальний, вербально-аудіальний вербально-жестовий) [4, с. 355]. У межах нашої розвідки звертаємо увагу на вербальні мему, тобто такі мовні одиниці різних мовних рівнів, які мають ознаки мему, можуть сприйматися реципієнтом на слух без візуалізації (хоч і поширюються мережею «Інтернет» як комбінації вербальної та невербальної інформації, здебільшого у вигляді картинок, карикатур, коміксів тощо).

За нашими спостереженнями уживання мемів під час війни реалізують в українському лінгвокультурному середовищі переважно такі комунікативно-прагматичні завдання:

1) стають своєрідним ритуалом для підтримання бойового духу серед військових, зосередження на тих якостях Збройних Сил України, що допомагають українським захисникам у боротьбі. Наприклад, вислови, які демонструють довіру до військових: *Наскільки ти довіряєш ЗСУ? – Лягаю спати у піжамі; підкреслюють зв'язку, мужність, чоловічу харизму, описують ставлення українських жінок до військових: Я зрозумію, якщо моя дівчина піде від мене до когось із наших воєнних; успіхи на полі бою: Безкоштовна допомога рашистським військам. Звертайтеся до ЗСУ. Офіційний спонсор Турецькі авіалінії Байрактар; Світає, край неба палає, арта в темнім гаї орків зустрічає;*

2) ілюструють тяжіння українського суспільства до емоційного комфорту, пошуки емоційної рівноваги в інформаційному просторі шляхом гумористичного представлення медійних осіб: *Кохана, а що ти хочеш на 8 Березня? – Я хочу Віталія Кіма; Я, звісно, не принцеса, але й ти не губернатор Миколаївської області* (мається на увазі Віталій Кім, Голова Миколаївської ОДА); *Арестович. Заспокійливе швидкої дії (таблетки 500 мг, 50 штук)*. Вірусними інтернет-мемуами стають окремі фрази, висловлені цими популярним серед населення людьми, як-от: *Доброго вечора, ми з України* (традиційне привітання

Віталія Кіма у його відеозверненнях до українців), *через два-три тижні* (прогнози щодо війни Олексія Арестовича);

3) демонструють своєрідність української мови, яку не можуть осягнути окупанти, опанувати вимову українських слів, як-от: *Скажи «паланиця»!*; схожого експресивного ефекту набувають й одиничні ойконімічні номени, наприклад, *Чорнобайка* (місце, яке набуло у свідомості українців магічних рис), а також ойконіми, які увиразнюють символічну складову цілого речення: *Бійся Бога і хлопців з Кривого Рогу*;

4) показують єдність українського суспільства і військових у боротьбі з російською армією: *Для циган нове завдання: вкрати путіна* (набув поширення після новини про те, що жителі України ромської національності вкрави російський танк); *У Києві банкою огірків з балкону був збитий диверсійний дрон* (на боротьбу з окупантами вийшли українські бабусі, які перетворюють консервацію на зброю);

5) свідчать про негативне ставлення населення до російських загарбників засобами висміювання та іронії: *Чудова новина для росіян, які не вивчили англійську...уже не треба* (мається на увазі ізоляція російських громадян у цивілізованому світу у зв'язку із санкціями); *Росіяни думали, що йдуть на нашу землю, але ми їм тисячу разів казали, що не «на», а «в»* (йдеться про вислови «в Україну», що є нормативним з лінгвістичного й географічного погляду, й «на Україну», поширене в мовленні простих росіян, російських політиків і росЗМІ); *взяти Київ за три дні* (показує недолугість й надмірну зухвалість окупантів, які озвучили недосяжні цілі своїх дій у перші дні вторгнення на територію України); *друга армія світу* (вислів є графаретним для багатьох графічних візуалізацій, покликаних висміяти міф про могутність російської армії, що роками проектувався у світовий інформаційний простір);

6) гумористично переосмислюють тези російської пропаганди, поширені в російському суспільстві й світі й покликани дискредитувати Україну: *Українська бойова синичка – стане отруйною російська водичка* (відповідь українців на звинувачення в розробці біологічної зброї);

7) демонструють ставлення українського населення до різних політиків, світових лідерів, які впливають на перебіг війни: *Борис – завжди допомога!* (обігрування імені Бориса Джонсона з назвою клініки, яка надає швидку медичну допомогу українцям); *Так буває в житті, що серця не гудять в унісон – і ти згадаєш Джонсона, хоч*

тебе обіймає Макрон (описано зустріч В. Зеленського з Е. Макроном, який не користується популярністю серед українців через своє неоднозначне ставлення до В. Путіна) та ін.

Як бачимо, меми є найкращою ілюстрацією того, що відбувалося й активно обговорювалося останнім часом в Україні, що турбує українське суспільство, є актуальними і цікавими для інтернет-користувачів. Мемі виконують певну символічну функцію і діють на колективну підсвідомість, виступають своєрідним засобом спілкування, вираженням своїх емоцій, дають оцінку окремим особам, їх вчинкам тощо. Поданий аналіз найпоширеніших інтернет-мемів є неповним й потребує детального лінгвістичного опрацювання, а кількість фактичного матеріалу збільшується щодня. Деякі меми можуть втрачати первинний емоційний, приголомшливий ефект, «губляться» в інформаційному просторі, коли стирається зв'язок з конкретною ситуацією на тлі інших більш актуальних новин і подій.

Література:

1. Дзюбіна О. І. Класифікація, структура та функціонування Інтернет-мемів в соціальних мережах Twitter та Facebook. *Молодий вчений*. 2016. № 2. С. 375–379.
2. Пода Т. А. Інтернет-меми як феномен інформаційного суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2017. № 1 (25). С. 117–120.
3. Чемеркін С. Інтернет-мем – що це? *Культура слова*. 2015. Вип. 82. С. 113–116.
4. Чернікова О. І. Вербальний мем : лінгвістичний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2015. Вип. 51. С. 354–356.